

Brüssel, 27.2.2024
COM(2024) 88 final

KOMISJONI ARUANNE NÕUKOGULE

Gaasinõudluse vähendamise koordineeritud meetmeid käsitleva määruse (EL) 2022/1369 (mida on muudetud määrusega (EL) 2023/706) toimimise läbivaatamine

I. Sissejuhatus

Alates Venemaa Föderatsiooni provotseerimata ja põhjendamatust sõjalisest agressioonist Ukraina vastu on Venemaa gaasitarned ELi pidevalt häiritud. Vastuseks Venemaa katsele kasutada energiat poliitilise relvana võttis komisjon vastu kava „REPowerEU“, mille eesmärk on säästa energiat, kiirendada üleminekut puhtale energiale ja mitmekesistada energiavarustust, et kaotada järkjärgult sõltuvus Venemaa fossiilkütustest ja teha seda võimalikult kiiresti. 2021. aastal sõltus EL Venemaast 45 % ulatuses oma gaasitarnetest, kuid alates 2022. aasta veebruarist on Venemaa gaasitarned pidevalt vähenenud, moodustades 2023. aastal 15 % ELi gaasi koguimpordist.

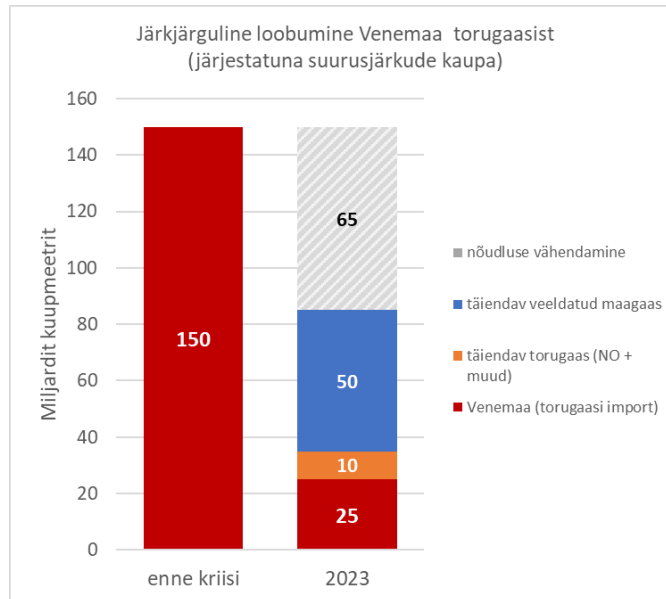
Selleks et leevendada arvestatavaid energiavarustuskindlust ohustavaid riske, mis realiseerusid 2022. aastal Venemaa jätkuvate tarnekärbete tulemusena, võttis EL 2022. aasta augustis vastu määruse (EL) 2022/1369 (edaspidi „**Nõudluse vähendamise määrus**“) gaasinõudluse vabatahtlikuks ja koordineeritud vähendamiseks 15 %. See eesmärk muutub liidu häireolukorra väljakuulutamise korral kohustuslikuks. Võttes arvesse püsivaid riske ja vajadust gaasinõudluse jätkuva koordineeritud vähendamise järele, pikendas EL 2023. aasta märtsis määrusega (EL) 2023/706 nõudluse vähendamise määruse kohaldamist ühe aasta võrra.

Pikendatud kohaldamisajaga nõudluse vähendamise määruse artiklis 9 on sätestatud, et komisjon peab gaasitarnete üldist olukorda liidus silmas pidades 1. märtsiks 2024 määruse läbi vaatama ja esitama nõukogule selle läbivaatamise peamisi järeldusi sisaldava aruande. Selle aruande põhjal võib komisjon teha ettepaneku pikendada kõnealuse määruse kohaldamisega.

II. Praegune energiavarustuskindluse olukord

Venemaa torugaasi import vähenes märkimisväärselt alates Venemaa sissetungist Ukrainasse: 150 miljardilt kuupmeetrilt enne kriisi 25 miljardi kuupmeetrini 2023. aastal. Seda vähenemist on kompenseeritud peamiselt nõudluse vähendamisega ligikaudu 65 miljardi kuupmeetri võrra. Järkjärgulisele loobumisele Venemaa gaasist aitas kaasa ka suurenenud veeldatud maagaasi (ligikaudu 50 miljardit kuupmeetril) ja alternatiivse torugaasi (ligikaudu 10 miljardit kuupmeetril) import.

Joonis 1. Järkjärguline loobumine Venemaa torugaasist: 2023. aasta vs. kriisieelne aeg

Allikas: energeetika peadirektoraadi üksus B4 ja Teadusuuringute Ühiskeskus, lähtudes Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustiku andmetest.

Ülemaailmne gaasiturg on endiselt väga pingeline ja jääb eeldatavasti pingeliseks veel mõneks ajaks, sest enne 2026. aastat on maailmas kavas kasutusele võtta vaid väga vähe uut maagaasi veeldamisvõimsust¹. Venemaa sissetungist Ukrainasse põhjustatud tarnešokk tõi 2022. ja 2023. aastal kaasa kõrged ning kõikuvad gaasi- ja elektri hinnad, kusjuures haripunkt saabus 2022. aasta suvel, mil hinnad tõusid üle 300 euro MWh kohta. 2023. aasta suvel ja sügisel esines endiselt märkimisväärseid kõikumisi, kui hinnad tõusid mõne nädala jooksul rohkem kui 50 %². Gaasihinnad on ikka veel kõikuvad ja kõrgemad kui kriisieelsel ajal ning sellel on vältimatud tagajärjed kodanikele ja tööstuse konkurentsivõimele.

On ka muid riske erineva tõenäosusega, et realiseerumise korral võivad need pingestada olukorda, mõjutades saavutatud habrast pakkumise ja nõudluse tasakaalu. Need riskid hõlmavad järgmist: nõudluse taastumine veeldatud maagaasi järele Aasias, mis vähendaks gaasi kättesaadavust ülemaailmsel gaasiturul, külmalaine ülejäänud talvel, mis võib kaasa tuua gaasinõudluse suurenemise, äärmuslikud ilmaolud, mis võivad mõjutada hüdroenergia salvestamist, või vähene tuumaenergia tootmine, mistõttu tuleks laialdasemalt kasutada gaasielektrijaamu, ning tulevased võimalikud gaasitarnehäired, sealhulgas Venemaa gaasi impordi täielik peatamine või gaasisektori olemasoleva elutähtsa taristu häire.

Selliste häirete tõenäosust olemasolevas elutähtsas taristus on raske hinnata, kuid seda näitlikustavad kaks hiljutist juhtumit, mis on aset leidnud pärast esimese nõudluse vähendamise

¹ Rahvusvahelise Energiaagentuuri aruandest „World Energy Outlook 2023“ nähtub, et enne 2030. aastat võetakse eeldatavasti kasutusele veeldamisvõimsus 250 miljardit kuupmeetrit aastas, millest suurem osa langeb ilmselt aastate 2025–2027 arvele.

² Hindade märkimisväärseid kõikumisi esines nt pärast seda, kui septembris teatati streikidest Austraalia maagaasi veeldusjaamades, ning pärast torujuhtme Balticconnector toimimise katkemist ja Hamasi rünnakuid oktoobris.

määruse (EL) 2022/1369 vastuvõtmist. 2022. aasta septembris saboteeriti torujuhet NordStream 1 sellisel määral, et selle kaudu ei saa lähitulevikus gaasi transportida. 2023. aasta oktoobris lõhuti Soome ja Eesti vaheline oluline torujuhe Balticconnector võimsusega umbes 7 miljonit kuupmeetrit päevas. Jätkuva uurimise käigus tahetakse välja selgitada, kas kahjustuse tekitas väline tegur ja kas selle põhjustas mõne laeva ankur. Selle tulemusena ei saa Soome ikka veel täita määruse (EL) 2017/1938 artiklis 5 kindlaks määratud taristunormi osaks olevat N–1-kriteeriumi ning kuulutas välja määruse (EL) 2017/1938 artiklis 11 sätestatud teise kriisitaseme. Soome tugineb praegu gaasitarnete puhul üksnes veeldatud maagaasi impordivõimsusele, peamiselt Inkoo veeldatud maagaasi terminali kaudu, mille võimsus on umbes 13 miljonit kuupmeetrit päevas, mis vastab tippnõudlusele umbes 9–12 miljonit kuupmeetrit päevas. Balticconnector peaks eeldatavasti taas tööle hakkama alles pärast 2023.–2024. aasta talve.

Peale selle on geopoliitiline maastik pärast nõudluse vähendamise määruse läbivaatamist käsitleva eelmise aruande³ vastuvõtmist veelgi halvenenud. Lisaks Venemaa Ukraina-vastasele agressioonisõjale on tõsised relvakonfliktid tabanud mitut tarne- ja transiidipiirkonda, nagu Lähis-Ida ja Punase mere piirkond.

2022. aasta detsembri aruandes⁴ tõi ka Rahvusvaheline Energiaagentuur esile ELi gaasivarustuskindlust ähvardavad ohud, hoiatades, et vaatamata olukorra paranemisele võrreldes kriisi haripunktiga 2022. aasta suvel ei tasu loorberitele puhkama jääda. Seejärel koostas Rahvusvaheline Energiaagentuur gaasituru 2024. aasta esimese kvartali aruande,⁵ milles märgiti, et gaasitarne on kogu maailmas endiselt piiratud, sest veeldamisvõimsuse suurenemine kogu maailmas (+ 13 miljardit kuupmeetrit) ei olnud piisav, et katta Venemaalt ELi imporditava torugaasi koguse vähenemist 38 miljardi kuupmeetri võrra. Vaatamata gaasihoidlate kõrgele täituvuse tasemele ELis on pingelisel turul endiselt olemas hilistalve külmalainete ja ootamatute tarnepiirangute risk, nagu on märkinud Rahvusvaheline Energiaagentuur. Peale selle avaldas Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustik 2023.–2024. aasta talve tarneprognoosi koos ülevaatega suve kohta,⁶ milles toodi esile nõudluse vähendamise olulisus hoidlate täitmise ja energiavarustuskindluse tagamisel ELis, kuigi üldine energiavarustuskindluse olukord ELis on märkimisväärselt paranenud.

Sellega seoses on maagaasinõudluse märkimisväärne vähenemine (18 % 2022. aasta augustist 2023. aasta detsembrini) olnud väga oluline ELi tundliku gaasibilansi säilitamisel. Eelkõige oli gaasinõudluse pidev vähendamine 2023. aasta hoidlate täitmise perioodil peamine tegur, mis aitas 1. novembriks 2023 saavutada rekordiliselt suure hoidlate täituvuse (99 %). Nõudluse vähenemine

---

³ Aruanne COM(2023) 173 ja tödokument SWD(2023) 63 määruse (EL) 2022/1369 läbivaatamise kohta.

⁴ [How to Avoid Gas Shortages in the European Union in 2023 – Analysis - IEA \(Kuidas vältida gaasinappust Euroopa Liidus 2023. aastal. Analüüs – Rahvusvaheline Energiaagentuur\).](#)

⁵ <https://iea.blob.core.windows.net/assets/601bfff14-5d9b-4fef-8ecc-d7b2e8e7449a/GasMarketReportQ12024.pdf>.

⁶ <https://www.entsog.eu/outlooks-reviews#winter-outlooks-and-reviews>.

on aidanud märkimisväärselt kaasa ka mõistlikule hoidlate haldamisele 2023.–2024. aasta talvehooaja esimesel poolel, mille täituvus on 1. veebruariks ikka veel ligikaudu 70 %.

III. Liikmesriikide rakendatavad vabatahtlikud nõudluse vähendamise meetmed

Kooskõlas nõudluse vähendamise määruse artikli 7 lõikega 2, mille kehtivust pikendati 30. märtsi 2023. aasta määrusega (EL) 2023/706, pidid liikmesriigid ajakohastama määruse (EL) 2017/1938 artikliga 8 kehtestatud riiklike hädaolukorra lahendamise kavasad, et kajastada vabatahtlike nõudluse vähendamise meetmeid, mida nad olid rakendanud. Eelmises aruandes nõudluse vähendamise määruse kohta⁷ komisjon juba kirjeldas meetmeid, mida liikmesriigid võtsid ja millest nad aruande koostamise ajal aru andsid. Meetmed hõlmasid muu hulgas järgmist:

1. teavituskampaaniad tarbijate teadlikkuse suurendamiseks;
2. kütte- ja jahutuspiirangud näiteks üldkasutatavates hoonetes;
3. muule kütusele üleminek ja energiatõhususe parandamise meetmete kiirendamine.

Alates nõudluse vähendamist käsitlevast 2023. aasta aruandest sisaldab mitu hiljuti esitatud riiklikku hädaolukorra lahendamise kava suures osas sarnaseid meetmeid, mida oli kirjeldatud varem esitatud riiklikes hädaolukorra lahendamise kavades ja mis olid esile toodud aruandes COM(2023) 173, nimelt:

- teadlikkuse suurendamise kampaania, et stimuleerida gaasitarbimise vähendamist tarbijate seas;
- tööstuse, kaugkütte ja kodumajapidamiste energiatõhususe parandamise meetmete täiendav rahastamine;
- taastuvate energiaallikate rahastamise ja enampakkumiste laiendamine ning suurem rahaline toetus soojuspumpade kasutuselevõtuks;
- gaasi- ja elektriarvete vähendamine tarbimise vähendamise korral ja/või kõrgemate tariifide kehtestamine nende puhul, kes on tarbimist märkimisväärselt suurendanud;
- muude elektrijaamade turule naasmise või nende kasutuskestuse pikendamise hõlbustamine reservi viidud elektrijaamade turule tagasi toomisega või sulgemisele määratud elektrijaamade reservi viimisega, et vähendada gaasielektri jaamade gaasitarbimist ja asendada nende toodangut;
- ülikõrgpingevõrkude ajutine suurem tootmisvõimsuse rakendamine, et hõlbustada teatavate elektri jaamade osalemist võrgureservis;
- keskkonnastandardite leevendamine, et hõlbustada muule kütusele üleminekut;
- elektritarbimise kohustuslik vähendamine üldkasutatavates hoonetes;
- ergutustasu biometaani võrku suunamiseks, et asendada maagaasi.

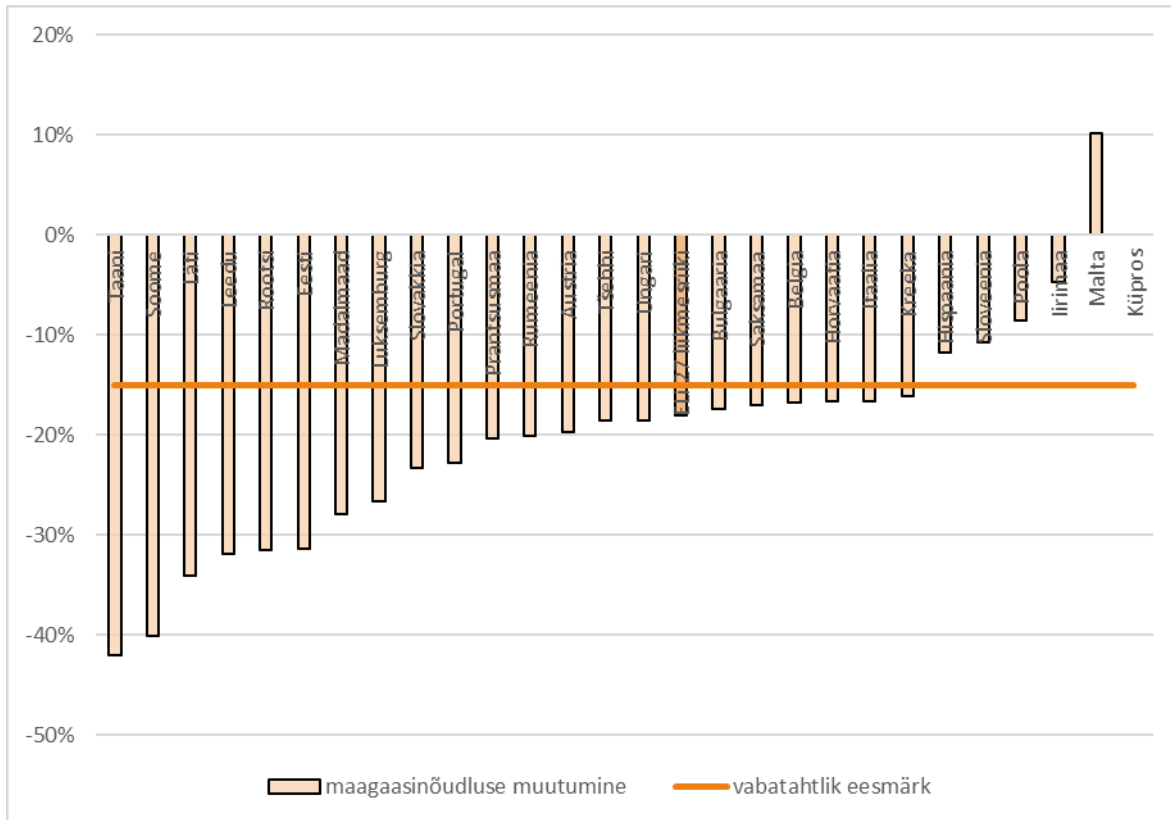
---

⁷ Aruanne COM(2023) 173.

IV. Nõudluse vähendamine: valdkondlik analüüs

2022. aasta augustist kuni 2023. aasta detsembrini (17 kuud) vähendasid ELi liikmesriigid gaasi kogutarbimist 18 % (ligikaudu 101 miljardit kuupmeetrit). Joonisel 2 on esitatud maagaasi tarbimise muutumine pärast nõukogu määruse (EL) 2022/1369 (mis käsitleb gaasinõudluse vähendamise koordineeritud meetmeid) rakendamist. 21 liikmesriiki saavutasid vabatahtliku vähendamise eesmärgi 15 %.

Joonis 2. Maagaasinõudluse muutumine 2022. aasta augustist 2023. aasta detsembrini (17 kuud) võrreldes sama perioodi viie aasta keskmisega liikmesriikide kaupa

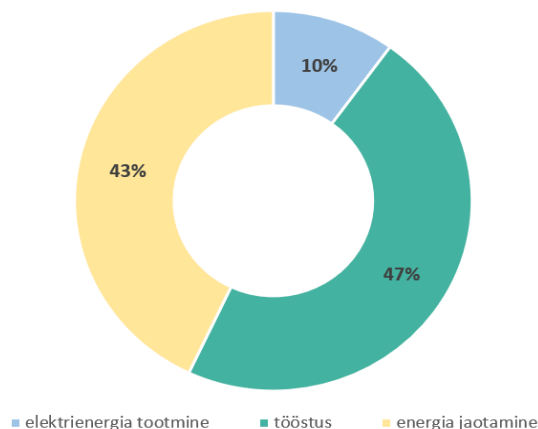

Allikas: energeetika peadirektoraadi peaökonomist, lähtudes Eurostati andmetest (seeria nrg_cb_gas).

2022. aasta energiabilansi kohaselt kasutasid kodumajapidamised ja teenused 36 % maagaasist, elektri- ja soojusenergia tootmiseks kulus 32 % ning tööstuses kasutati 23 % (ainult energiakasutus). Selleks et mõista nõudluse vähendamise meetmete mõju ELi sotsiaalsele ja majanduslikule heaolule, on oluline vaadelda gaasinõudlust sektorite kaupa, jaotatuna tööstus-, eluaseme- ja energeetikasektori vahel. See võimaldab liikmesriikidel ja Euroopa Komisjonil paremini mõista vähendamise olemust ja kindlaks teha võimalikud probleemid. Kuna selle analüüsi jaoks ei esitatud Eurostatile küllaldaselt ja piisava sagedusega ametlikke statistilisi andmeid, hindas Teadusuuringute Ühiskeskus 2022.–2023. aastal gaasinõudluse vähendamise sektoripõhist jaotust, lähtudes üheksa ELi liikmesriigi andmetest ehk 80 % ELi maagaasi

tarbimisest⁸. Nende hinnangute kohaselt aitasid eluaseme- ja tööstussektorid nõudluse üldisele vähendamisele kaasa vastavalt 43 % ja 47 %, samas kui energeetikasektori osakaal oli 10 % (vt joonis 3).

Joonis 3. Gaasinõudluse vähendamise sektoripõhine jaotus (ELi 9 liikmesriiki) ajavahemikus augustist 2022 septembrini 2023

Märkus. Analüüs hõlmab üheksat liikmesriiki ehk 80 % ELi gaasinõudlusest. Need liikmesriigid on Belgia, Saksamaa, Kreeka, Hispaania, Prantsusmaa, Horvaatia, Itaalia, Ungari ja Madalmaad.

Allikas: Teadusuuringute Ühiskeskus, lähtudes Eurostati ja Euroopa maagaasinõudluse andmebaasi andmetest.

Eluruumid/temperatuur

Gaasitarbimine eluasemesektoris on tugevas korrelatsioonis välistemperatuuriga. Teadusuuringute Ühiskeskuse esitatud andmete kohaselt vähenes 2022.–2023. aasta talvehooaja kütmise kraadpäevade arv viie aasta keskmisega võrreldes 7 %, mis viitab veidi pehmemale talvele.⁹ Samuti oli 2023. aasta talvehooaja esimese kahe kuu jooksul kütmise kraadpäevi viie aasta keskmisest 9 % vähem. Samal ajal vähenes gaasinõudlus 19 % (2022.–2023. aasta talv) ja 22 % (esimesed kaks talvekuud 2023–2024), mis näitab, et gaasinõudluse vähendamine oli olulisema tähtsusega kui ilmaolude muutused, osaliselt eelnimetatud meetmete tõttu.

Energeetikasektor

Kogu 2022. aasta jooksul püsis gaasielektri jaamade tootmismahd suhteliselt stabiilsena, mis näitab stabiilset tootmist hoolimata gaasihindade tõusust. Probleeme gaasenergia tootmise piiramisel süvendas tuumaenergia tootmisvõimsuse piiratud kättesaadavus ja hüdroenergia osakaalu vähenemine. 2022. aastal lisandunud täiendaval tuule- ja päikeseenergia tootmisvõimsusel oli

⁸ Need 9 ELi liikmesriiki on Belgia, Saksamaa, Kreeka, Hispaania, Prantsusmaa, Horvaatia, Itaalia, Ungari ja Madalmaad. Analüüs põhineb üksnes riiklike ülekandesüsteemi haldurite esitatud avalikel andmetel, mis võimaldavad hinnata gaasi tööstus- ja kodutarbijate arvu. Analüüsi täiendavad Eurostati andmed elektritootmiseks ette nähtud gaasi tarbimise kohta.

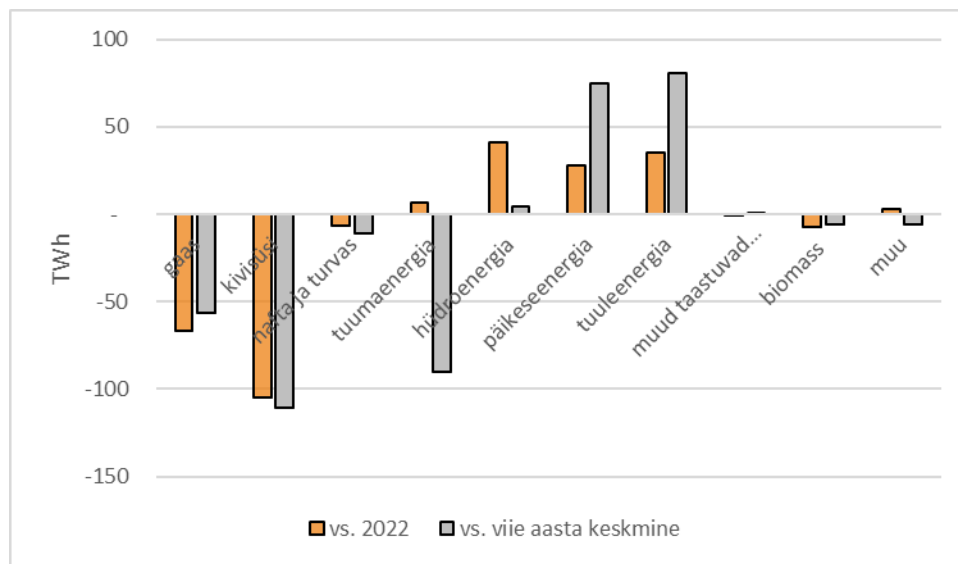
⁹ ENER/CET arvutused Eurostati sarja NRC_CHDD_M alusel. Pange tähele, et Eurostat arvutab ELi kogusumma konkreetsete liikmesriikide andmete geograafilise asukohaga kaalutud keskmisena. Käesoleva analüüsi raames ei ole selline kaalumise asjakohane. Seetõttu oleme ELi kogusumma ümber arvutanud konkreetsete liikmesriikide rahvaarvuga kaalutud keskmisena (demo_gind).

leevendav mõju ja see aitas toota täiendavad 65 TWh energiat (Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku andmete põhjal), eelkõige sel moel, et takistas gaasitarbimise edasist suurenemist.

Võrreldes eelmise aastaga muutus elektrienergia allikate jaotus 2023. aastal tuumaenergia tootmisvõimsuse järkjärgulise taastumise, kõrge hüdroenergia taseme ja taastuvate energiaallikate edasise kasutuselevõtu tõttu. Joonisel 4 on esitatud elektrienergia tootmise muutumine tootmisliikide kaupa 2023. aastal võrreldes viie aasta keskmisega ja 2022. aastaga. Võrreldes 2022. aastaga suurenes ELi tuumaenergia tootmine järsult 7 TWh võrra, kusjuures Prantsusmaa tuumaelektrijaamade tootmismahd ligines 2023. aasta septembris viie aasta keskmisele. Võrreldes 2022. aastaga suurenes hüdroenergia tootmine 41 TWh võrra, mille jaoks kasutati ära veehoidlate kõrge taseme taset. Elektrienergia tootmine päikese- ja tuuleenergiast suurenes vastavalt 28 ja 35 TWh võrra. 2022. aastal oli päikese- ja tuuleenergia tootmisvõimsus juba vastavalt 41,5 GW ja 15,5 GW. Eelkõige suurenes 2023. aastal veelgi päikese- ja tuuleenergia kasutuselevõtt ning ELi elektrisüsteemile lisati täiendavalt 53,5 GW ja 16,0 GW võimsust.

Joonis 4. Elektrienergia tootmise muutumine tootmisliikide kaupa 2023. aastal (jaanuarist novembrini)

Märkus. Elektrienergia tootmise andmed detsembri kohta ei ole veel kättesaadavad.

Märkus 2. Päikeseenergia tootmise puhul ei ole arvesse võetud kohapealset elektritootmist.

Allikas: energeetika peadirektoraadi peaökonomist, lähtudes Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku läbipaistvusplatvormi andmetest.

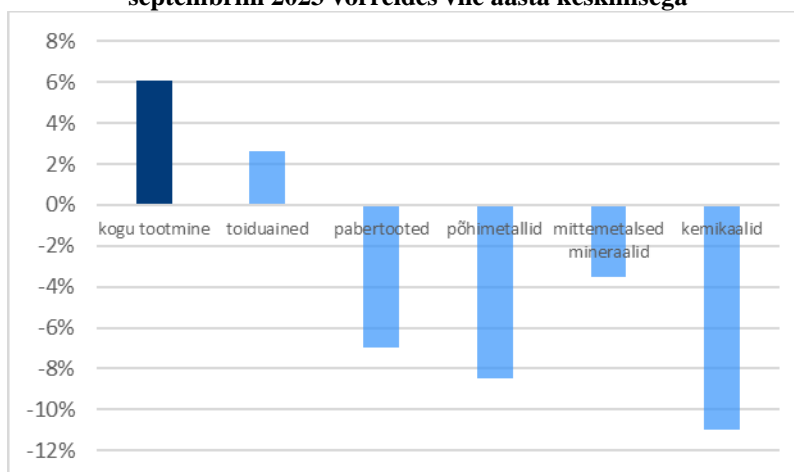
Tuuma- ja hüdroenergia tootmise järkjärguline taastumine 2023. aastal koos taastuvate energiaallikate jätkuva kasutuselevõutuga kogu perioodi vältel avaldas survet maagaasi kasutamisele elektri- ja soojusenergia tootmiseks. Peale selle vähenes samal perioodil elektrinõudlus 6 %, mille tagajärjel vähenesid gaasitarbimisega seotud vajadused energeetikasektoris.

Sellest tulenevalt vähenes gaasinõudlus elektri- ja soojusenergia tootmiseks alates 2022. aasta augustist¹⁰ võrreldes viieaastase võrdlusperioodiga ligikaudu 9 % (9 miljardit kuupmeetrit).

Tööstus

77 % tööstussektori aastasest gaasitarbimisest kasutati viies energiamahukas allsektoris:¹¹ keemia-, mittemetalsete mineraalide, toiduaine-, põhimetallide ja paberitööstuses. Gaasi kasutamine on tihedalt seotud tööstusliku tootmisega. Joonisel 5 on esitatud kogu tööstusliku tootmise ja energiamahukate allsektorite muutumine ajavahemikus 2022. aasta augustist kuni 2023. aasta septembrini võrreldes viie aasta keskmisega.

Joonis 5. Kogu tööstusliku tootmise ja energiamahukate allsektorite muutumine ajavahemikus augustist 2022 septembrini 2023 võrreldes viie aasta keskmisega

Allikas: energeetika peadirektoraadi peaökonomist, lähtudes Eurostati andmetest (seeria sts_inpr_m).

Energiamahuka tööstusliku tootmise vähenemine tõi kaasa gaasi kasutamise vähenemise, peamiselt viies energiamahukas allsektoris. Joonisel 6 on esitatud gaasitarbimine kuude kaupa viies energiamahukas allsektoris, korrigeerituna viieaastase võrdlusperioodi alusel. Võib täheldada, et kemikaalide ja põhimetallide tootmise allsektorid on juba kriisi alguses gaasitarbimist vähendanud, millele on järgnenud alles hilisematel kuudel pabertoodete ja mittemetalsete mineraalide allsektorid. Viimastel kuudel on maagaasinõudlus vähenenud enamikus energiamahukates tööstuse allsektorites, mis tõenäoliselt osutab keemia-, mittemetalsete mineraalide, põhimetallide ja paberitööstuse tegevuse struktuursemale vähenemisele. Kuna üldine nõudluse vabatahtlik vähendamine ületab 15 %, oli tööstuslikul nõudlusel võimalik vabatahtliku eesmärgi ulatuses taastuda, mida seni ei ole toimunud.

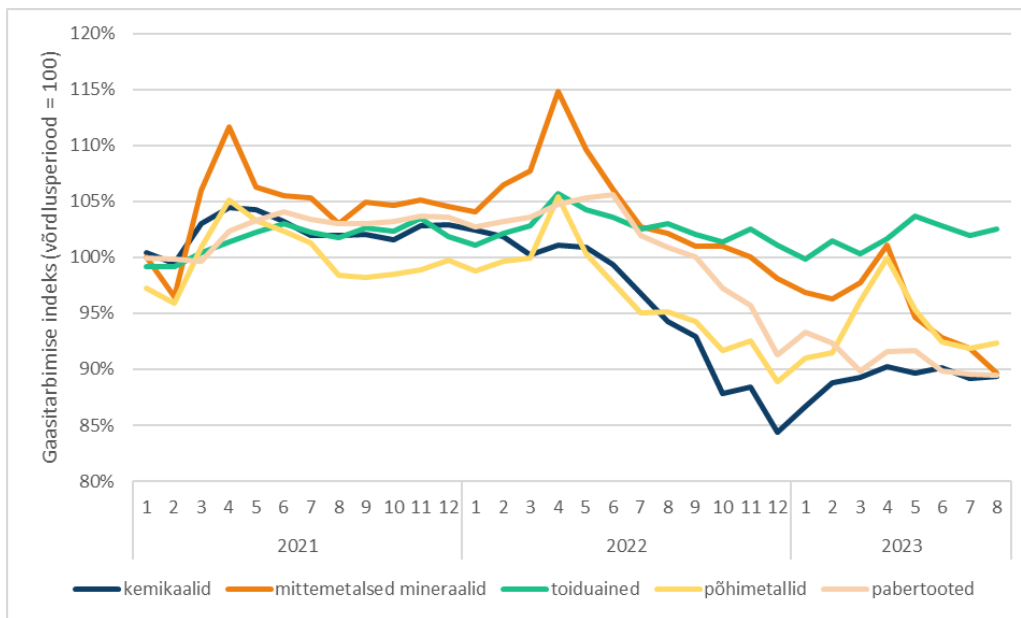
Oluline on märkida, et gaasitarbimise vähendamist tööstustegevuse kahanemise tõttu on täiendatud energiatõhususe parandamise meetmete kiirendamisega ja/või energiakriisist tingitult muule kütusele üleminekuga. Madalamate gaasihindade tõttu eeldatakse siiski, et kahesuguse

¹⁰ Energeetikasektoris on gaasitarbimise andmete esitamine olnud gaasi kogutarbimise andmete esitamisest aeglasem. Seega on hõlmatud ainult ajavahemik 2022. aasta augustist kuni 2023. aasta oktoobrini.

¹¹ Energiabilanss 2021.

kütuse kasutamise suutlikkusega tööstusharud, mis läksid 2022. või 2023. aastal üle muule kütusele, hakkavad madalama hinna tõttu taas gaasi kasutama.

Joonis 6. Hinnanguline gaasitarbimine kuude kaupa energiamahukates allsektorites ELi 27 liikmesriigis

Allikas: energia peadirektoraadi peaökonomist, lähtudes Eurostati andmetest.

V. Energiavarustuskindluse väljavaade 2024.–2025. aastaks

Alates 2022. aasta augustist ja gaasinõudluse vähendamise määruse jõustumisest kuni 2023. aasta detsembrini vähenes gaasinõudlus ELis kriisieelse tasemega võrreldes 18 % (ligikaudu 101 miljardit kuupmeetrit). Kõikide tegurite hulgast kõige rohkem aitas Venemaa gaasitarnete asendamisele kaasa gaasinõudluse vähendamine, nagu on täpsemalt kirjeldatud jaotistes 2 ja 4 (vt joonis 1).

Venemaa impordi edasine vähendamine või täielik peatamine kui osa ELi jõupingutustest, mille abil järk-järgult kaotada sõltuvus Venemaast, või võimalikud ühepoolsed tarnekärped Venemaalt, nagu juhtus aastatel 2022–2023, on oluline stsenaarium, mille põhjal analüüsida ELi gaasivarustuskindlust. Eelkõige on asjakohane stsenaarium Venemaa tarnehäired (nagu on simuleeritud joonisel 7), mis on tingitud praeguse, Ukrainat läbiva transiidi lepingu lõppemisest 31. detsembriks 2024 (üks kahest allesjäänud Venemaa tarnekoridorist, umbes 15 miljardit kuupmeetrit aastas). Geopoliitiliste pingete teravnemine võib sejärel veelgi süvendada Venemaa tarnekärbete riski. Seega, kuigi võib esineda muid stsenaariume, nt üksnes Ukraina transiiditee katkemine, on Venemaa täieliku tarnekatkestuse stsenaariumi tõenäosus olenemata häire põhjusest eelmise aastaga võrreldes märkimisväärselt suurenenud ja seda tuleb ELi energiavarustuskindluse seisukohast kindlasti arvesse võtta.

Seepärast on tulevasteks talvedeks valmistumisel oluline võtta arvesse gaasinõudluse tundlikkust. Käesoleval aastal on Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustiku 2023.–2024. aasta

talve tarneprognoosi¹² täiendatud suvise ülevaatega, milles jõutakse järeldusele, et Venemaa torugaasi täieliku tarnekatkestuse korral peaksid hoidlad, selleks et saavutada talvise gaasitarbimishooaja alguseks 2024. aasta septembri lõpus nõutav 90 % täituvus, olema hoidlate täitmise perioodi algul täidetud 46 % ulatuses, samuti tuleks vähendada nõudlust 15 %, suurendada veeldatud maagaasi tarneid ja tõhustada võimsusi. Joonisel 7 on esitatud hoidlate täitmise prognoosid nõudluse edasise vähendamise eri stsenaariumide korral, ilma et see piiraks turu- või poliitilisi vahendeid, mida võidakse kasutada selle vähendamise saavutamiseks, tuginedes uusimale kättesaadavale turuteabele ja eeldades, et Venemaa torugaasi tarded on täielikult katkenud¹³. Nende stsenaariumide kohaselt on talve lõpus (31. märtsil 2024) hoidlate täituvuse tase 49 %, võttes arvesse suuri varusid, millest teatati 16. detsembril 2022, ja tuginedes 2023. aasta kogemustele (1. aprillil 2023 oli ELi keskmine 56 %). Hoidlate täituvuse keskmine tase oli võrdlusperioodi¹⁴ 1. aprillil siiski 33 %. Samuti tuleks märkida, et mitmes väljaandes¹⁵ osutatakse sellele, et gaasitootmis- ja veeldamisvõimsus kogu maailmas ei suurene märkimisväärselt enne 2026. aastat, mis tähendab, et maagaasi kättesaadavus jääb tõenäoliselt piiratuks kuni 2026.–2027. aasta talveni.

Joonis 7: Hoidlate täituvuse tase kuude kaupa olenevalt nõudluse vähendamise jätkumisest

---

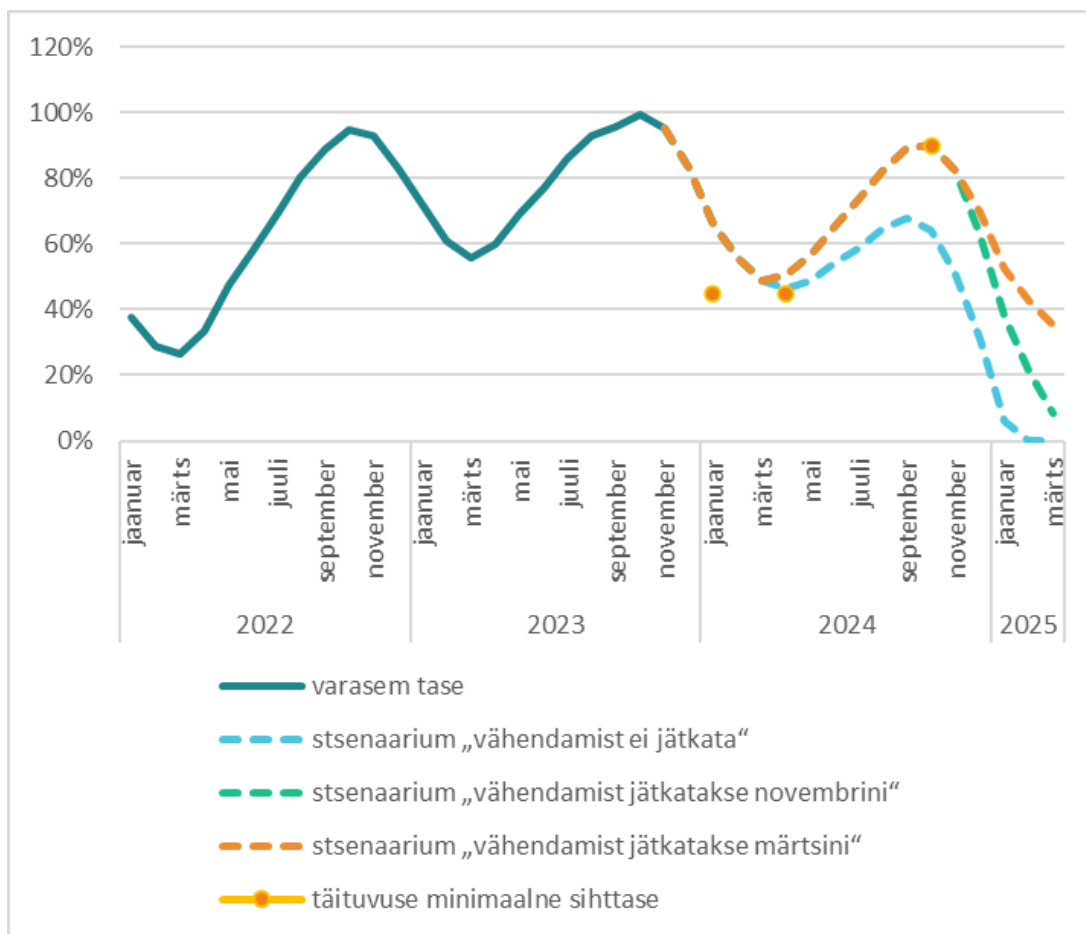
¹² <https://www.entsog.eu/outlooks-reviews#winter-outlooks-and-reviews>.

¹³ Eeldused:

- hoidlate täituvuse tase seisuga 8. detsember 2023 (91,3 %);
- torugaasi tarded (v.a Venemaalt) ajavahemikul jaanuarist 2022 kuni oktoobrini 2023 vastavad keskmisele;
- alates simulatsiooni algusest ei tarnita Venemaa torugaasi;
- veeldatud maagaasi tarded vastavad 2023. aasta veeldatud maagaasi tarnete maksimumile;
- võrdlusperioodil on ELi 27 liikmesriigi gaasinõudlus keskmine ning kohaldatakse eespool nimetatud vähendusprotsente;
- eksport Šveitsi, Ukrainasse ja Moldovasse on arvesse võetud 2022.–2023. aasta voogudest lähtudes.

¹⁴ Võrdlusperiood on 2016–2021.

¹⁵ [Rahvusvahelise Energiaagentuuri väljaanne](#), [GIIGNLi väljaanne](#).

Märkus. Joonisel on kujutatud hoidlate täituvuse taset iga kuu lõpus.

Allikas: energeetika peadirektoraadi peaökonomist, lähtudes Eurostati ja AGSI andmetest ning turuteabest gaasivoogude kohta.

Joonisel 7 käsitletakse kolme stsenaariumi.

- **Stsenaarium „nõudluse vähendamist ei jätkata“:** Venemaa torugaasi import on häiritud ja gaasinõudluse vähendamist ei jätkata pärast 31. märtsi 2024. Selle stsenaariumi korral langeks hoidlate täituvuse tase 64 %-ni. See on tunduvalt madalam kui täituvuse sihttase 90 %, mis tuleb saavutada 1. novembriks 2024, ja see ammenduks 2025. aasta veebruariks täielikult.
- **Stsenaarium „nõudluse vähendamist jätkatakse kuni 2024. aasta novembrini“:** Venemaa torugaasi import on häiritud ja gaasinõudluse jätkuva vähendamisega kuni 2024. aasta novembrini saavutatakse novembriks seatud täituvuse sihttase, kuid seejärel varud ammenduvad kiiresti ning 2025. aasta märtsi lõpuks on täituvus vaid ligikaudu 10 %. See ohustaks seega ELi gaasivarustuskindlust järgmisel, 2025.–2026. aasta talvel.
- **Stsenaarium „nõudluse vähendamist jätkatakse kuni 2025. aasta märtsini“:** Venemaa torugaasi import on häiritud ja nõudluse 15 % vähendamist jätkatakse, hoidlate täituvuse tase vastab novembriks seatud täituvuse sihttasemele. Peale selle võib olla 2025. aasta

märtsi lõpuks varusid alles ligikaudu 36 %. Seda võib pidada piisavaks tasemeks enne 2025. aasta hoidlate täitmise perioodi.

Nendes stsenaariumides võetakse arvesse gaasivarustuskindluse põhielemente, nagu hoidlate täituvuse taseme muutumine talvel ning Venemaa ja kogu maailma gaasitarnete muutused. Peale selle tuleb arvesse võtta ELi varustuskindlust mõjutavat täiendavat langusriski, mis võib tekkida lisaks eelnimetatud stsenaariumidele, näiteks veeldatud maagaasi ülemaailmse nõudluse võimalik suurenemine ja gaasinõudluse teatav taastumine tööstuses. Eriti suurt ebakindlust tekitab ilm: keskmisest külmem 2023.–2024. või 2024.–2025. aasta talv mõjutaks märkimisväärselt ELi gaasivarustuskindlust. Kui võtta arvesse nõudluse 15 % vähendamist ja iga kuu suurimat nõudlust aastatel 2014–2021, võib eeldada aastase nõudluse kasvumist 28 miljardi kuupmeetri võrra. Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustiku talve tarneprognosis kinnitatakse, et külma talve korral on vaja vähendada nõudlust 15 % võrra, et gaasivõrk suudaks rahuldada nõudlust ja saavutada vähemalt 30 % hoidlate täituvuse.

Seega, kuigi ELil on piiratud võimalused suurendada gaasitarneid kogu maailmast, on hoidlate haldamine (mida toetavad gaasi hoiustamise määrusega¹⁶ tehtud muudatused gaasivarustuskindluse määruuses ja täitmistrajektoorid) ja nõudluse vähendamine osutunud tõhusateks vahenditeks, millega on alates kriisi algusest tagatud ELi gaasivarustuskindlus. Need jäävad olulisteks vahenditeks ka siis, kui hoidlate täituvus peaks 2023.–2024. aasta talvel langema ebapiisavale tasemele või kui langusrisk peaks realiseeruma. Kuna aga turud reageerivad hinnatõusule, võib see hõlbustada nõudluse piisavat vähendamist langusriski realiseerumise korral.

Peale selle rõhutab Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Amet (ACER) oma arvamuses¹⁷ Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustiku 2023.–2024. aasta talve tarneprognossi kohta järgmist: „[...] Riskitegurite realiseerumine võib põhjustada tarnenappust [...]. Järgneks gaasinõudluse sunniviisiline vähendamine ja vähem oluliste gaasitarbijate mittevabatahtlik nõudluse piiramine oleks viimane abinõu.“ Samuti kutsub ACER üles „olema endiselt valvas gaasitarnete olukorra suhtes ja tegema ELi gaasinõudluse vähendamise määruse rakendamise järelevalvet“.

---

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. juuni 2022. aasta määrus (EL) 2022/1032, millega muudetakse määruseid (EL) 2017/1938 ja (EÜ) nr 715/2009 seoses gaasi hoiustamisega.

¹⁷ [ACER Opinion 11-2023 on ENTSOG Winter Supply Outlook 2023-2024.pdf \(europa.eu\)](#).

VI. Kokkuvõte

Selleks et leevendada 2022. aastal tõsiseid varustuskindlust ohustavaid riske, võttis EL kava „REPowerEU“ raames vastu määruse (EL) 2022/1369 eesmärgiga vähendada gaasinõudlust 15 %. 2023. aasta märtsis otsustas EL seda vähendamist määrusega (EL) 2023/706 pikendada, võttes muu hulgas arvesse gaasihoidlate täitmise vajaduse kiireloomulisust ja pingeid turul, mis on tingitud näiteks vähesest hüdroenergia ja tuumaenergia kättesaadavusest.

Käesolevast aruandest ilmneb, et olukord on endiselt ebakindel, kuigi varustuskindluse olukord on paranenud tänu sihipärastele investeeringutele ja mitmele meetmele, sealhulgas nõudluse vähendamise määrusega seatud vähendamiseesmärgile, mida liikmesriigid on ületanud. Osaliselt on ebakindlus tingitud sellest, et maailma gaasiturud on endiselt pingelised ja jäävad eeldatavasti pingeliseks kuni 2026. aastani, mil võetakse kasutusele uued veeldamisvõimsused. Jäänud on ka muid riske, mis võivad realiseerumise korral veelgi pingestada pakkumise ja nõudluse probleeme, näiteks edaspidised võimalikud gaasitarnehäired, sealhulgas Venemaa gaasiimpordi peatamine või gaasisektori olemasoleva elutähtsa taristu häired, nõudluse taastumine veeldatud maagaasi järele Aasias, külm talv ja vähene hüdroenergia salvestamine. Peale selle on laiem geopoliitiline olukord veelgi halvenenud, sest mitmed teised tarne- ja transiidipiirkonnad, nagu Lähis-Ida ja Punase mere piirkond, on sattunud tõsistesse relvakonfliktidesse.

Nõudluse vähendamine on oluliselt aidanud kaasa järkjärgulisele Venemaa gaasi kasutamisest loobumisele 65 miljardi kuupmeetri ulatuses 2023. aastal, mille saavutasid peamiselt kodumajapidamised ja tööstussektor. Selleks et tagada kõrgetasemeline valmisolek talveks ja olla kindel, et liikmesriigid täidavad eesmärgi saavutada 1. novembriks 2024 hoidlate 90 % täituvus, peavad ELi gaasivarud jääma piisavalt kõrgele tasemele kogu talve jooksul. 2023. aastal, nagu ka 2022. aastal, on keske tähtsusega olnud nõudluse vähendamine, et talve lõpul oleks hoidlate täituvuse tase piisav ja suvel oleks tagatud vajalik paindlikkus, nii et oleks võimalik saavutada 90 % täituvuse sihttase, hoides samal ajal hinnad madalamal tasemel ja ohjeldades nende kõikumist. Nõudluse vähendamine aitas samuti saavutada täituvuse sihttaset augustis, aegsasti enne novembrit. Tänu sellele hoiustasid ELi turuosalised 2023. aasta suve lõpus gaasi Ukrainas, tugevdades vastastikku ELi ja Ukraina gaasivarustuskindlust.

Peale selle on oluline käsitleda nõudluse vähendamise määrust koos gaasi hoiustamise määruse mõjuga. Mõlemad elemendid on osa ELi varustuskindluse struktuurist ja tugevdavad üksteist vastastikku. Gaasinõudluse vähendamine andis liikmesriikidele ja turuosalistele vajaliku paindlikkuse täituvuse sihttasemete saavutamiseks, kaitstes samal ajal niigi pingelist ülemaailmset gaasiturgu täiendava surve eest.

Kui tarneolukord peaks jääma pingeliseks või halvenema veelgi ning ohustama 2024. aasta novembri 90 % täituvuse sihttaseme saavutamist, mängib nõudluse vähendamine gaasituru stabiliseerimisel olulist rolli ka 2024. aastal ja pärast seda.